

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků

Jazyková příručka Český jazyk v Rumunsku

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků, úmluva Rady Evropy, chrání a podporuje český jazyk v Rumunsku. Tato **jazyková příručka** Vás provede všemi ustanoveními, které Rumunsko musí aplikovat na češtinu.

Ale ani Rumunsko, ani Charta nemůže Váš jazyk zachovat. Hlavní odpovědnost leží na Vás. Čeština přežije v Rumunsku jen tehdy, pokud ji budete denně používat – a to všude.

Poněvadž jedna věc je jistá: Jazyk, kterým se mluví jen doma, na konec vymře. Nezavírejte svůj jazyk doma: Vezměte Chartu za slovo a využívejte v každodenním životě to bohatství možností užívání češtiny i mimo domov.

Jen promluvte!

Cíle a zásady

Rumunsko zakládá ohledně češtiny na územích, kde je užívána, svou politiku, zákonodárství a praxi mimo jiné na těchto cílech a zásadách:

- uznání češtiny jako výrazu kulturního bohatství
- respektování regionu českého jazyka s cílem zajistit, aby stávající nebo nové územněsprávní členění nebylo na překážku podpoře jeho užívání
- potřebě rozhodného jednání za účelem podpory češtiny, směřující k jejímu zachování

Rumunsko se zavazuje, že odstraní, pokud tak již neučinilo, neopodstatněné rozlišování, vylučování, omezování nebo upřednostňování týkající se češtiny, směřující k odrazování nebo ohrožování její zachování a rozvoje. Přijetí zvláštních opatření ve prospěch češtiny, směřující k podpoře rovnosti mezi uživateli

českého jazyka a ostatním obyvatelstvem nebo náležitě přihlížející k jejich zvláštním podmínkám, se nepovažuje za diskriminaci uživatelů rozšířenějších jazyků.

Rumunsko se zavazuje, že bude pomoci vhodných opatření podporovat vzájemné porozumění mezi všemi jazykovými skupinami v zemi, zejména tak, že zahrne úctu, porozumění a toleranci vůči češtině mezi cíle výchovy a vzdělávání stanovené v Rumunsku, a že bude podporovat hromadné sdělovací prostředky, aby sledovaly tytéž cíle.

Při určování své politiky vůči češtině bude Rumunsko přihlížet k potřebám a přáním vyjádřeným skupinou, která češtinu užívá. Rumunsko se vybízí, aby v případě potřeby zřídilo orgány, které budou orgánům veřejné správy radit ve všech záležitostech souvisejících s českým jazykem.

Vzdělávání

Pokud jde o vzdělávání, Rumunsko se zavazuje, že na území, kde je čeština užívána, v závislosti na situaci a stavu češtiny a aniž by tím byla dotčena výuka rumunštiny:

- zpřístupní podstatnou část předškolní vzdělávání v češtině (jazyk výuky)
- zpřístupní podstatnou část základního vzdělávání v češtině (jazyk výuky)
- bude v rámci středoškolského vzdělávání zajišťovat výuku českého jazyka, který se stane součástí učebních osnov (čeština jako předmět)
- zpřístupní technické a odborné vzdělávání v češtině plně anebo podstatně anebo zajistí výuku češtiny, která se stane součástí učebních osnov alespoň žákům, kteří o takové opatření požádají sami, nebo případně o to požádají jejich zákonní zástupci, v počtu, který je považován za dostatečný

- učiní opatření k zajištění výuky dějin a kultury, jejichž výrazem je čeština

- ustaví dozorčí orgán nebo orgány, který bude nebo které budou sledovat, jak Rumunsko plní přijatá opatření, a dosažený pokrok při zavádění a rozvoji výuky češtiny, a který bude nebo které budou o svých zjištěních vypracovávat periodické zprávy, jež budou zveřejňovány

Pokud jde o vzdělávání na jiných územích než ta, kde je tradičně užívána čeština, Rumunsko se zavazuje, že povolí a bude podporovat nebo poskytovat výuku v českém jazyce nebo výuku českého jazyka na všech příslušných stupních vzdělávací soustavy, pokud je to vzhledem k počtu uživatelů češtiny opodstatněné.

Soudní orgány

Ve vztahu k soudním obvodům, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících český jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a podle jeho situace a stavu, jakož i pod podmínkou, že soudce nebude považovat využití možností podle tohoto odstavce za překážku řádného výkonu spravedlnosti, se Rumunsko zavazuje, že:

v trestním řízení

- zaručí, aby obviněný měl právo užívat český jazyk
- stanoví, aby písemné i ústní žádosti a důkazy nebyly považovány za nepřijatelné pouze proto, že jsou vyjádřeny v českém jazyce

v občanskoprávním řízení

- povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem češtinu, aniž mu tím vzniknou další náklady
- povolí předkládání listin a důkazů v češtině, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu;

v soudním řízení ve správních věcech

- povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem český jazyk, aniž mu tím vzniknou další náklady
- povolí předkládání listin a důkazů v českém jazyce, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu

- podnikne kroky s cílem zajistit, aby v občanskoprávním a v soudním řízení ve správních věcech v češtině a při zhotovení listin a důkazů v češtině a nezbytného využívání tlumočnicků a překladatelů nevznikaly dotčeným osobám další náklady

Rumunsko se zavazuje, že

- nebude popírat platnost vnitrostátních právních listin pouze proto, že jsou sepsány v češtině

Rumunsko se zavazuje, že v českém jazyce zpřístupní nejdůležitější zákony a další předpisy a také ty, které se vztahují na uživatele češtiny, nejsou-li už tyto dokumenty poskytnuty jinak.

Orgány veřejné správy a veřejné služby

V rámci správních a samosprávních celků, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících češtinu opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a v závislosti na stavu češtiny, se Rumunsko zavazuje, že v rámci reálných možností:

- zajistí, aby zaměstnanci těchto orgánů, kteří jsou ve styku s veřejností, užívali češtinu při jednání s osobami, které se na ně v češtině obracejí
- zajistí, aby uživatelé češtiny mohli podávat ústní a písemné žádosti a dostávat odpovědi v češtině
- zajistí, aby uživatelé češtiny mohli podávat ústní a písemné žádosti v češtině
- zajistí, aby uživatelé češtiny mohli právoplatně předkládat listiny v češtině

Pokud jde o orgány místní nebo regionální veřejné správy, na jejichž území je vzhledem k počtu obyvatel užívajících český jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, Rumunsko se zavazuje, že dovolí a/nebo bude podporovat, aby:

- uživatelé češtiny mohli podávat ústní nebo písemné žádosti v češtině
- orgány regionální veřejné správy vydávaly úřední písemnosti také v češtině
- orgány místní veřejné správy vydávaly úřední písemnosti rovněž v češtině
- se při jednání ve shromážděních regionálních orgánů používala čeština, avšak bez vyloučení užívání Rumunštiny

- se při jednání ve shromážděních místních orgánů používala čeština, avšak bez vyloučení užívání rumunštiny

- se užívaly nebo přijaly tradiční a správné formy místních názvů v češtině, v případě potřeby vedle názvů v rumunštině

Pokud jde o veřejné služby (například topení, voda, plyn, odpad, telefonní služby, veřejná doprava, hřbitovy, knihovny, sportovní zařízení, veřejná zábava a kultura) poskytované veřejnými orgány nebo jinými osobami jednajícími v jejich zastoupení, Rumunsko se zavazuje, že na území, kde je užívána čeština, a v závislosti na stavu češtiny a v rámci reálných možností:

- zajistí užívání českého jazyka při poskytování této služby
- dovolí, aby uživatelé českého jazyka mohli podávat žádosti a dostávat odpovědi v českém jazyce
- dovolí, aby uživatelé českého jazyka mohli podávat žádosti v českém jazyce

Pro uskutečnění možnosti používat češtinu ve styku s orgány veřejné správy a veřejné služby, se Rumunsko zavazuje, že přijme jedno nebo více těchto opatření:

- nábor a podle potřeby i přípravu potřebných úředníků a jiných zaměstnanců veřejné správy
- pokud možno kladné vyřízení žádostí zaměstnanců veřejné správy, kteří ovládají češtinu, žádají-li, aby byli zaměstnáni na území, kde je čeština užívána

Rumunsko se zavazuje, že bude na žádost dotčených osob dovolovat užívání nebo přijímání příjmení v českém jazyce.

Hromadné sdělovací prostředky

Rumunsko se zavazuje, že pro uživatele češtiny na území, kde se češtinou hovoří, v závislosti na její situaci a stavu a na tom, zda je to přímo nebo nepřímo v pravomoci a působnosti orgánů veřejné moci, zda jsou k tomu zmocněny a zda obvykle v této oblasti působí a zároveň při respektování zásady nezávislosti a autonomie hromadných sdělovacích prostředků:

- náležitým způsobem zajistí, aby provozovatelé veřejného rozhlasového a televizního vysílání vysílali programy v českém jazyce
- podpoří pravidelné vysílání soukromých rozhlasových programů v českém jazyce nebo k tomuto vysílání napomůže
- podpoří pravidelné vysílání soukromých televizních programů v českém jazyce nebo k takovému vysílání napomůže
- podpoří výrobu a distribuci zvukových nahrávek a audiovizuálních děl v českém jazyce nebo k nim bude napomáhat
- podpoří zřízení nebo zachování alespoň jedné novin v českém jazyce nebo k němu bude napomáhat

- bude podporovat přípravu novinářů a jiných pracovníků pro práci v hromadných sdělovacích prostředcích užívajících češtinu

Rumunsko se zavazuje, že zaručí svobodu přímého příjmu rozhlasového a televizního vysílání ze sousedních zemí v jazyce, který je užíván ve stejné nebo obdobné formě jako čeština, a že nebudou bránit opakovanému přenosu rozhlasového a televizního vysílání ze sousedních zemí v takovém jazyce. Dále se zavazuje, že zajistí, aby nijak nebyla omezována svoboda projevu a svobodný tok informací v tisku v jazyce, který je užíván ve stejné nebo obdobné formě český jazyk. Uplatňování těchto svobod může podlehnout právnímu omezení.

Rumunsko se zavazuje zajistit, aby zájmy uživatelů českého jazyka byly zastoupeny nebo vzaty v úvahu v orgánech případně zřízených podle zákona, jejichž posláním je zaručit svobodu a pluralitu hromadných sdělovacích prostředků.

Kulturní činnost a kulturní zařízení

Pokud jde o kulturní činnost a zařízení - zejména knihovny, videopůjčovny, kulturní střediska, muzea, archivy, akademie, divadla a kina, jakož i literární tvorbu a výrobu filmů, folklórní formy kulturního projevu, festivaly a kulturní průmysl, mimo

jiné včetně využití nových technologií - Rumunsko se zavazuje, že na území, kde český jazyk je užíván, a mají-li k tomu veřejné orgány pravomoci a působnost, a zároveň jsou k tomu zmocněny a obvykle v této oblasti působí:

- bude podporovat formy projevu a iniciativy typické pro češtinu a napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v češtině
- bude napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v češtině v překladu do jiných jazyků prostřednictvím podpory a rozvoje překladatelství, dabingu, postsynchronizace a opatrování filmů titulky
- bude napomáhat zpřístupnění děl vytvořených v jiných jazycích překladem do češtiny prostřednictvím podpory a rozvoje překladatelství, dabingu, postsynchronizace a opatrování filmů titulky
- zajistí, aby orgány pověřené organizací a podporováním kulturní činnosti různého druhu vhodným způsobem vtělily znalost a užívání českého jazyka a jeho kultury do akcí, k nimž dávají podnět nebo které podporují
- bude podporovat opatření zajišťující, aby orgány pověřené organizací nebo podporou kulturních činností měly k dispozici pracovníky, kteří ovládají češtinu, jakož i rumunštinu

- bude podporovat přímou účast představitelů uživatelů českého jazyka při zřizování zařízení a plánování kulturní činnosti
 - bude podporovat a/nebo usnadňovat zřízení orgánu nebo orgánů pro shromažďování, archivování a zveřejňování nebo vydávání děl vytvořených v češtině
 - v případě potřeby budou tvořit a/nebo prosazovat a financovat překlady a terminologický výzkum, zejména za účelem uchování a rozvoje náležité správní, obchodní, hospodářské, společenskovední, technické a právní terminologie v češtině
- Ve vztahu k jiným územím než k těm, na nichž je tradičně užíván český jazyk, se Rumunsko zavazuje povolovat, podporovat nebo zajišťovat vhodné kulturní činnosti a zařízení, pokud je to opodstatněné vzhledem k počtu uživatelů češtiny.

Rumunsko se zavazuje, že při provádění své kulturní politiky v zahraničí poskytnou náležitě místo češtině a kultuře, jejichž výrazem český jazyk je.

Hospodářský a společenský život

Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazuje se Rumunsko v celostátním měřítku, že:

- odstraní ze svého právního řádu jakákoli ustanovení bezdůvodně zakazující nebo omezující užívání češtiny v písemnostech souvisejících s hospodářským a společenským životem,

vzvláště v pracovních smlouvách a v technické dokumentaci, například v pokynech o užívání výrobků nebo zařízení

- zakáže zařazování ustanovení vylučujících nebo omezujících užívání češtiny, přinejmenším mezi uživateli češtiny, do interních podnikových předpisů a soukromých listin

Přeshraniční výměny

Rumunsko se zavazuje, že bude:

- uplatňovat stávající dvoustranné a mnohostranné dohody, které je pojí se státy, v nichž je český jazyk užíván ve stejné nebo obdobné formě, nebo, je-li to nutné, usilovat o sjednání takových dohod způsobem, který by podporoval styky mezi uživateli

češtiny v příslušných státech v oblasti kultury, školství, informací, odborného školství a celoživotního vzdělávání

- usnadňovat a/nebo prosazovat ve prospěch češtiny přeshraniční spolupráci, zejména mezi regionálními nebo místními orgány, na jejichž území je užíván český jazyk ve stejné nebo obdobné podobě.

Dodatečně k chartě můžete také profitovat z **Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin**. Touto smlouvou Rumunsko podporuje vhodné podmínky, umožňující osobám patřícím k národnostním menšinám **zachovávat a rozvíjet svou** kulturu a zásadní elementy své **identity (jazyk, náboženství, tradice a kulturní dědictví)** a chrání tyto osoby před asimilací. Rámcová úmluva zaručuje právo užívat svůj menšinový jazyk ve veřejném životě a sahá do oblastí jako přístup k **učebnicím**, právo zakládat a spravovat své **vlastní soukromá vzdělávací zařízení**, právo používat své **křestní jméno** a uvádět **názvy ulic** v menšinovém jazyce, právo v menšinovém jazyce rozmišřovat veřejně viditelné **znaky a nápisy soukromé povahy**, účinnou **účast** ve veřejném životě (zahrnující nevládní organizace) a **uzavírání dohod s jinými státy za účelem zajištění ochrany příslušníků národnostních menšin**.

Narazili jste na problémy?

Orgány a sdružení, které byly v Rumunsku legálně ustaveny, mohou Radu Evropy upozornit na záležitosti související se závazkami Charty do kterých Chrovensko vztoupilo. Taková prohlášení mohou být podány na:

European Charter for Regional or Minority Languages
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

Jazykový průvodce byl koncipován, aby poskytl pro každý jazyk, který je pokrytý Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků, přehled o pro něj platících ustanoveních. Tento občanský průvodce nenahrazuje chartu. Pro přesné formulace všech ustanovení, která stranami byla přijata, se prosím obraťte na webovou stránku Rady Evropy: <http://conventions.coe.int>. Další **jazykové průvodce** jsou postupně připravovány.